

RESSENYES

BACARDÍ, Montserrat; GODAYOL, Pilar (eds.)

Una impossibilitat possible. Trenta anys de traducció als Països Catalans (1975-2005)
Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 2010, 269 p.

Ricard Torrents, en el seu article «Traductologia *versus* literatures traduïdes i literatures traductores», reivindica un lloc dins la ciència per a una traductologia catalana, nascuda, d'una banda, de la tradició mil·lenària a casa nostra i, de l'altra, dels estudis sobre traducció i traductors arran, sobretot, de la creació de les Facultats de Traducció i d'Interpretació. Diu:

[...] en l'actualitat s'incrementa també les preses de consciència de la nova situació: traduir al català o del català ja no és només una qüestió editorial o d'estadístiques, sinó un camp de recerca lingüística, un tema de debat entre traductors professionalitzats i una discussió oberta en revistes literàries.

L'interès i la voluntat dels traductors de fer sentir la seva veu, sia per donar raó de la seva tria de textos originals, sia per aclarir algun punt al lector, sia per justificar la seva presa de decisions, vénen de molt antic. Peter Russell en dona testimoniatge en el seu llibre *Traducciones y traductores en la Península Ibérica (1400-1550)* (1985):

Cuanto más literal o más difícil de entender era la traducción, tanto más necesaria podía hacerse la glosa, un tipo

de comentario muy del gusto de muchos traductores, pues ofrecía la ocasión de hacer alarde de sus propios conocimientos. Las glosas no siempre fueron añadidas en los márgenes del manuscrito: a veces se las incorporó, en forma de ampliaciones, al texto mismo... [...] La glosa se consideraba parte integral de la traducción.

Ara bé, aquest interès i aquesta voluntat no sempre han estat tinguts en consideració pels crítics (hi ha crítica de traduccions?) ni pels estudiosos de la traducció. De fet, tornant a Ricard Torrents, fa tan sols unes dècades que s'ha prestat atenció a aquest tema i ha esdevingut un dels aspectes de la recerca amb més empenta. Ha estat Julio-César Santoyo l'iniciador a la península de l'estudi històric de la traducció des del punt de vista dels traductors? Si més no, la seva obra *Teoría y crítica de la traducción: antología* és del 1987. I no deixa de ser significatiu que les dues obres citades, les primeres que tracten el tema, hagin estat publicades a Catalunya i, concretament, a l'antiga Escola Universitària de Traductors i Intèrprets.

Després en van seguir d'altres: *Cent anys de traducció al català (1891-1990)*. *Antologia* (1998), de la qual es pot consi-

derar continuador el llibre objecte d'aquesta ressenya; *L'art de traduir. Reflexions sobre la traducció al llarg de la història* (2000) i d'altres, potser no tan específiques, però que d'una manera o altra donen veu als traductors.

El títol del present volum, *Una impossibilitat possible*, ja al·ludeix a l'exercici de la traducció des de temps immemorials, malgrat l'aparent (teòrica) impossibilitat de fer-ho. És l'*epipur si muove* de Galileo Galilei. Segle XVI, Peter Russell (*op. cit.*):

[...] al propio tiempo que los traductores insisten en la imposibilidad de traducir de forma adecuada, se suceden las traducciones de modo incesante, tanto en Castilla como en la Corona de Aragón.

Una impossibilitat possible revisa trenta anys de traducció als Països Catalans. És el període en què la pràctica i la teoria es troben en terreny ben adobat. En són testimoni els traductors, els acadèmics i els editors que el descriuen i l'analitzen des d'aspectes diferents. Les coordinadores de l'edició, Montserrat Bacardí i Pilar Godayol, plantegen un seguit de preguntes que sense dubte susciten el debat. Són preguntes referides a aquestes tres dècades del segle xx, amb l'objectiu de «valorar les aportacions dels professionals i

teòrics de la traducció, les editorials i les institucions»:

Les fites que s'han assolit són les esperades? Són homologables a altres llengües i contextos lingüístics semblants al nostre? Quina mena de propòsits i de projectes ens hauríem de fixar de cara al futur? Quins poden resultar més factibles? Cal que les institucions dibuixin una política traductològica o bé han de conduir-la les dinàmiques empresarials?

Les coordinadores, diuen, «no fan judicis de valor», però és natural, gairebé inevitable, que el lector no es pugui estar fer-ne. La lectura del llibre és prou suggeridora perquè un mateix es respongui les preguntes plantejades i d'altres que probablement se li plantejaran. Donarien peu a una taula rodona amb els mateixos participants. Jo m'he servit d'unes paraules de Ricard Torrents per a descabdellar les pròpies reflexions, però hauria pogut fer el mateix prenent com a excusa qualsevol frase, qualsevol idea, de qualsevol altre dels articulistes.

Joan Fontcuberta i Gel

Universitat Autònoma de Barcelona
Facultat de Traducció i d'Interpretació

BUFFERY, Helena

Shakespeare en català. Traduir l'imperialisme

Traducció de Dolors Udina

Vic: Festival Shakespeare / Eumo Editorial, 2010, 357 p.

Cal felicitar-nos, ja d'entrada, per la iniciativa del Festival Shakespeare i Eumo Editorial d'editar una col·lecció en català dedicada només a Shakespeare: ens referim a la col·lecció «Festival Shakespeare», que en el seu primer número, l'any 2009, va publicar en un sol volum *Bales invisibles* i

Art i ideologia, d'Stephen Greenblatt i Salvador Oliva respectivament. Ara, en el segon número dins la col·lecció, un any després, els editors ens ofereixen el llibre d'Helena Buffery *Shakespeare en català. Traduir l'imperialisme*, que és la traducció de *Shakespeare in Catalan: Translating*